

ХЛІБ І ЗОЛОТО

Українські народні притчі

Вибране

ОАВГГ Т ²ЕУ
Г ААхАЕУГ А ЕГ ЕАА – АТ АААГ

ББК 82.3(2УКР)
Х55

Ї55 Ѓē³а³ çī ēī ōī. Óēđāí nūē³ í āđī āí³ í đēð³. Āēāđāí ā. Óī í đūāēōāāí í ŷ Ī āđ³; ×ōí āđī íĵ.—
Đāđī í í³ēü: Ī āā-āēüí ā ēí ēāā — Āí āāāí, 2011. — 108 ņ.

ISBN 978-966-10-0396-4

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 978-966-10-0461-9

© Видавництво “Навчальна книга— Богдан”,
майнові права, 2011

НАЗВАНИЙ БАТЬКО

Зосталися три брати сиротами — ні батька, ні неньки. Вирішили піти найматися.

От ідуть дорогою, коли це назустріч їм дід: старий-престарий, а борода довга й біла.

— Куди це ви, дітки, ідете?

— Найматися!

— Хіба у вас свого хазяйства нема?

— Нема, — кажуть, — якби до доброго чоловіка попасти, то ми б йому по правді робили, по щирості слухалися і за рідного батька мали б.

— Добре, — одказує дід, — коли так — то будьте ви мені синами, а я вам — батьком. Слухайтеся мене, то я вас навчу, як жити, з правдою не розминаючись.

От ідуть вони горами і лісами, коли бачать — хатка стоїть, та така чепурненька. Вибігає із хатки дівчина — як квіточка.

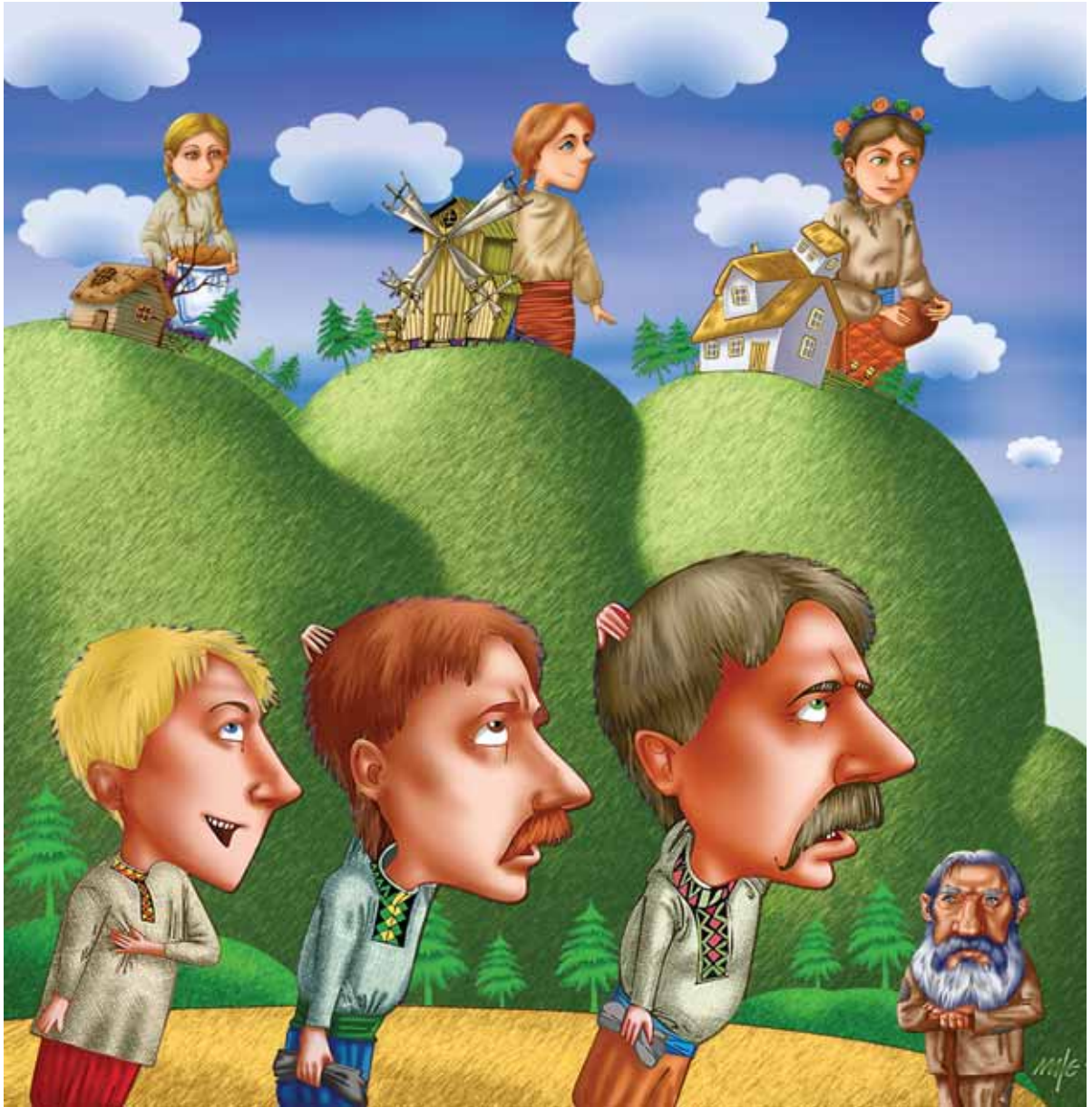
Глянув на неї старший брат і каже:

— Коли б мені цю дівчину засватати, та ще щоб були в мене воли та корови!

— Добре, будуть у тебе воли і корови, живи щасливо, та тільки про правду не забувай!

От висватали вони дівчину, став брат хазяїном, а ті пішли собі далі.

Коли це знову стоїть хатка, а коло неї млин і ставок. І дівчина-красуня щось робить біля хати. Підстарший син і говорить:

— Коли б мені цю дівчину взяти, та ще млин і ставок, — то мав би я хліб, поки мого віку!

А дід-батько і каже:

— Добре, синку, так і буде, — живи щасливо, та тільки про правду не забувай!

От пішли далі удвох. І побачили убогу хатину, а дівчина з неї вийшла — як зіронька ясна!

— Коли б мені з цією дівчиною одружитися, — каже найменший брат, — то робили б ми — і хліб у нас був би. Не забули б ми і про вбогих людей.

— Добре, синку, так тобі і буде. Гляди ж тільки, про правду не забувай!

Оженив дід і цього сина та й пішов собі світами.

А брати живуть собі. Старший забагатів, будинки помуровував, червінці складає — тільки про те й думає, як би золота побільше надбати.

Підстарший теж запанів. Вже на нього наймити працюють, а сам тільки лежить, їсть, п'є та порядкує.

Найменший так собі живе: коли що вдома є, то з людьми поділиться, а коли нема — то й так собі перебуде.

От походив дід світами, а тоді повернувся подивитися, як його сини живуть.

Приходить до найстаршого, наче старець убогий. Став біля порога і кланяється:

— Якби ваша ласка подати мені милостиню!

А той і каже:

— Гей, не такий ти вже старий! Схочеш — сам заробиш. Я сам недавно на ноги зіп'явся!

Пішов дід ні з чим. Відійшов за версту, оглянувся на синову господу і на все його добро — так усе вогнем і запалало.

Приходить до підстаршого, а той у млині сидить. Дід уклонився і просить:

— Дай, чоловіче добрий, хоч трошки борошенця: я сьогодні ще крихти в роті не мав.

— Мало вас тут вештається, жебраків. Чужих злиднів не наситиш.

Відійшов дід від млина, оглянувся — так той млин полум'ям і взявся.

Прийшов дід до найменшого сина. Заходить у хату, та такий вже нужденний, обідраний! Жінка як побачила — руками сплеснула. Пішла в комору, винесла

ТРИ БАЖАННЯ

Були собі дід і баба, і дуже бідно жили. Ні їсти, ні пити, як люди, — завжди голодні й холодні, а до праці сили не мали. Сиділи, сумували та у віконце позирали, що їм принесе людська ласка.

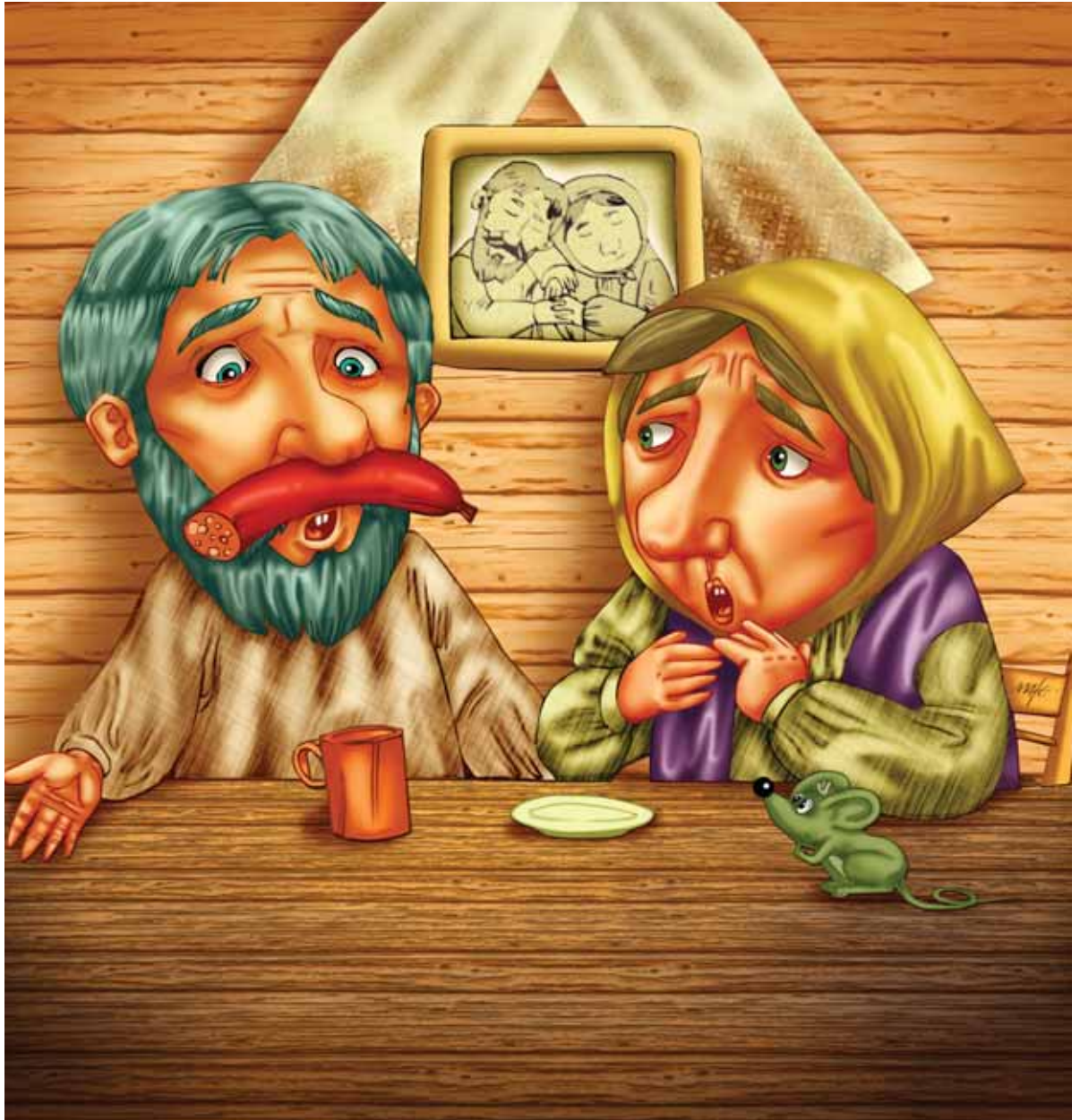
От прийшла до них раз хитрюща баба — чарівниця. Вони, чим мали, поділилися з нею, добрим словом прийняли і переночувати залишили.

— За те, що ви мене не вигнали серед ночі з хати і останнім шматком поділилися, хочу вам подякувати, — каже вона на прощання. — Я собі піду, а ви загадуйте три рази те, чого собі бажаєте, і кожне ваше бажання вмент збудеться. Будете до кінця життя свого мене згадувати! — та й пішла.

Сіли старі за столом і почали думати, що б їм таке загадати, щоб їхнє життя, таке злиденне та убоге, зробилося враз сите й розкішне? Поки баба сиділа та міркувала, чого б їй забажати в першу чергу, якого дива, дід, дуже голодний, сказав:

— Перш за все хочу печеної ковбаси величезний шматок!

Аж ось дивиться, з комина спускається кільце ковбаси завбільшки з мотвило... Та такої рум'яної, аж дух приємний пішов по хаті... Баба глянула й позеленіла від злості на таке мізерне, нікчемне дідове бажання. У неї в голові вже склалися інші: щоб вернути собі молодість, здобути багатства, великі скарби!.. А тут дід вихопився з тією ковбасою, як циган на торг з козою або як дурень зі ступою, і запропастив нанівець одне бажання! Не могла бабина душа цього стерпіти.

— А бодай же тобі, йолопе, тая ковбаса та до носа приросла! — вибухнула вона, запалившись гнівом до дідової необачності.

І що ж? В одну мить та ковбаса з комина та до дідового носа — цап! — і приросла, мов там і вікувала.

Дивляться вони одне на другого. Що за okazія? Що сталося?

Дід, що таким завжди пристойним здавався бабі, неначе й не старий іще, хоч і з сивою бородою, тепер з ковбасою біля носа — то ж чиста мавпа, проява, страхопуд якийсь, що й дивитись гидко, не те що! Сидять і плачуть, що ж їм тепер робить?

— Ще тільки одне маємо бажання, — каже дід крізь сльози.

— Тільки одне! — підтакнула баба. — Будемо вже тепер загадувати його разом.

— А будемо, — каже дід.

— Так, щоб же ота ковбаса та від носа відпала!

Сказала, а та ковбаса хто знає, де й ділась, неначе її язиком злизало! Отут-то вони з тієї досади почали сваритись та докоряти одне одному, хто винен, чого раніш між ними ніколи не траплялось...

ПОДАРОВАНА ПИСАНКА

Б

ули великі багатії, та такі скупі, що нікому в житті і крихточки не дали.

От якось на Великдень дають своєму синові писанку і наказують:

— Лиш би ти тієї писанки нікому не дав, а сам з'їв.

А люди давали писанки, то й син дав. Прийшов додому, а батьки його за це побили.

От коли син виріс та став хазяйнувати, то дав убогому пару волів. А батьки як це вчули, то повмирали.

Похоронив їх син, справив пишні поминки, запросив усіх людей, та й старців із дороги покликав на обід.

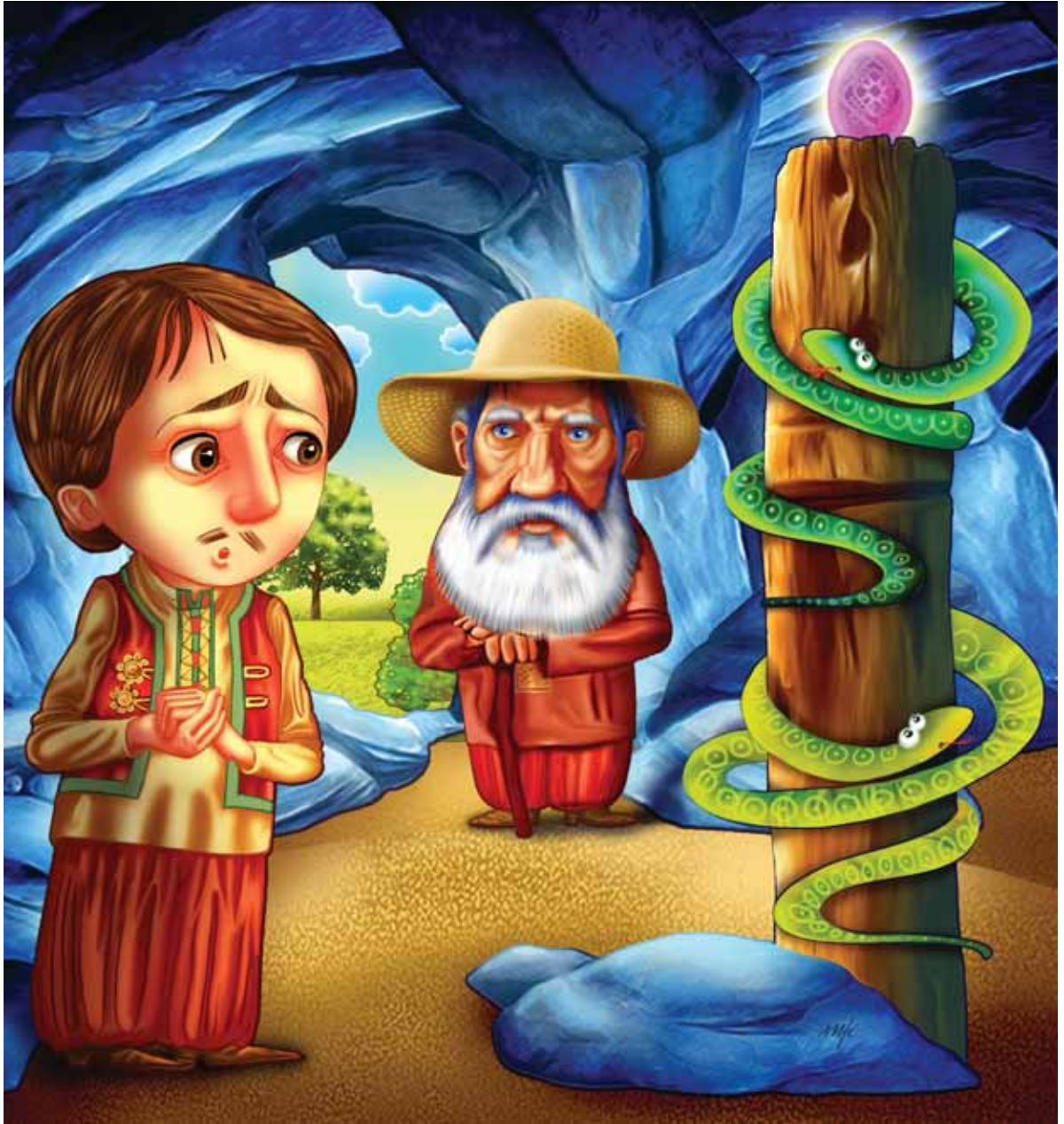
От по обіді один старець і каже:

— Ти мене покликав до себе на обід, то хочу, аби й ти у мене побував. Я пришлю по тебе білого коня.

Якогось дня став перед ворітьми білий кінь. Молодий господар згадав дідові слова, сів на коня і поїхав. Кінь привіз його у глибокий ліс.

А в тому лісі була велика скеля. У тій скелі отворилися двері, а там дід. Завів він його досередини, а посеред тієї печери стоїть великий стовп. Тим стовпом то вгору, до вниз котиться яйце. А дві змії бігають, аби те яйце вхопити.

— Ти пам'ятаєш, як тато з мамою били тебе за писанку, що ти її на Великдень подарував? Ті дві змії — твої тато і мама. Вони не мають що їсти. Тут є тільки те

яйце, котре ти дав. Як ти дозволиш, то вони з'їдять, а як ні — то й цього яйця не будуть їсти.

Стало синові жаль своїх батьків, він і дозволив. Яйце скотилося вниз — і вони його вмить рознесли. А дід сказав, що більше вони їсти не будуть, лиш те одне було.

— А ти будеш мати, — сказав дід, — бо ти дав.

Вернувся той чоловік додому, а на його подвір'ї лиш бур'ян росте. Бо то вже двісті літ пройшло, відколи він із дому пішов.

І оженився він другий раз, і зажив щасливо на батьківському ґрунті.

Зміст

Істина в зернятку слова.....	3
Названий батько	7
Правда та кривда	11
Про скарби	19
Що краще	22
Хліб і золото	24
Про смерть і чоловіка.....	26
Про дивну сопілку.....	30
Дідова дочка і бабина дочка	33
Батьківський скарб	38
Нові чоботи	40
Три перстені	42
Чарівна торбинка	45
Невдячність.....	48
Щастя і нещастя	50
Лінива кішка	52
Уперта жінка.....	55
Чарівна вода.....	58
Три бажання	61
Про липку і зажерливу бабу	64
Дарунки з трьох зернин.....	67
Чарівне горнятко.....	72
Про бідного й багатого братів	75
Мудра дівчина.....	79

Як бідняк у суді виграв	83
Суд.....	86
Як Бог ділив літа.....	88
Молодість і старість.....	91
Золото і вогонь.....	94
Три сини – три долі.....	96
Поради соловейка	98
Як не бути голодним	100
Як багач покався.....	102
Подарована писанка.....	104

Ē³òàðàòóðíî-ðóáîæí° àèääííÿ

ŌĚ²Á ≈ ÇÎ ĚÎ ÒÎ
Óèðà:í ĩiè³ í àðîáí³ ì ðèò÷³

Óî î ðÿäèóááí í ÿ Ì àð³ ÷ òì àðí î ÷

Āî ěî áí èé ðáääèòî ð *Āîääáí Áóáí èé*
 Ðáääèòî ð *ðèí à Āáí ÿííáá*
 Ōóáí æí èè Ì *àèñèì Āíèèííèé*
 Ēî ì î 'ðòàðí à áàðñòèà *Òàòÿíè Çíèí'óáíáí ÷*

Ī³áí èñáí î áí àðóéó 22.11.2010. Ōî ðì àò 84690/16. Ī áí³ð î òñáóí èé.
 Āàðí³òóðà Òàéí ñ. Ōî î áí . àðóè. àðè. 9.45. Ōî î áí . Òàðáí-à³áá. 37.80.

Āèääáí èòóáí «Ī áá-àèüí à éí èää — Āí áááí »
 Ñá³áí óóáí î ðî áí áñáí í ÿ áí Āàðæááí î áí ðà°ñòðó àèääáò³à
 ĀĒ¹ 370 á³à 21.03.2001 ð.

Ī áá-àèüí à éí èää — Āí áááí , à/ñ 529, ì . Òàðí í î³èü, 46008
 óàè./òàèñ (0352) 52-06-07, 52-05-48, 52-19-66
publishing@budny.te.ua
 www.bogdan-books.com